

METSÄNOMISTUKSEN MUUTOKSET JA ALUEPOLITIikka

AARNE REUNALA

SUMMARY:

FOREST OWNERSHIP CHANGES AND REGIONAL DEVELOPMENT IN FINLAND

Saapunut toimitukselle 18. 10. 1975

Aluepolitiikan vaikeutena on ollut se, että toistaiseksi ei ole löydetty riittäviä keinoja vaikuttaa alueelliseen kehitykseen, koska kaikkia alueellisen erilaistumiskehityksen mekanismeja ei ole tunnettu. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan sitä, antavatko metsänomistussuhteissa tapahtuvat muutokset syyksiä kehitysalueiden noidankehänomaiselle kehitykselle.

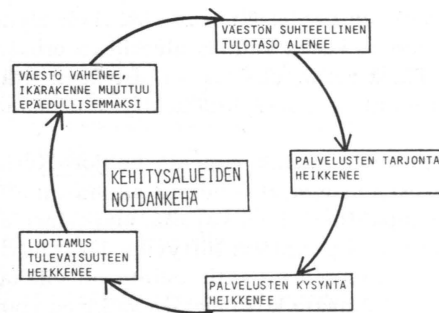
Tutkimuksessa haastateltiin noin viittäkymmentä Pohjois-Karjalassa, Kainuussa ja Lapissa toimivaa aluepolitiikasta ja metsätaloudesta kiinnostunutta henkilöä.

Metsänomistusmuutokset tapahtuvat joko vapailla markkinoilla tehtävillä kaupoilla tai sukulaisten välisillä, tavallisesti perintöön liittyvillä järjestelyillä. Vuosina 1969—1972, jona aikana maa- ja metsätilojen myyntitoiminta oli vilkkaimmillaan, valtio ja metsäteollisuusyhtiöt ostivat metsämaata koko maassa kaikkiaan noin 200 000 hehtaaria. Samana aikana metsätilanomistajien omistuksessa oleva metsämaan ala kasvoi arvion mukaan noin 400 000—500 000 hehtaarilla, josta noin 100 000 ha vapailla markkinoilla. Kaikkiaan maanviljelijöiltä siirtyi metsämaata muille omistajaryhmille noin 600 000—700 000 hehtaaria.

Metsien omistuksen siirtyminen pois paikalliselta maanviljelijäväestöltä metsätilanomistajille, valtiolle ja metsäteollisuusyhtiölle heikentää näiden alueiden elinmahdollisuuksia lähinnä kolmella tavalla. Rahatulot kerrannaisvaikutuksineen pienenevät, kun kantorahatulosten käyttö siirtyy alueiden ulkopuolelle. Väestön luottamus tulevaisuuteen heikkenee, kun esi-isien hallussa olleet maat siirtyvät ulkopuolisten ja ulkopaikkakuntalaisten omistukseen. Ja lopuksi mahdollisuudet maatilatalouden ulkoiseen rationalisointiin vähenevät, kun yksityisille ja osittain yhtiöillekin siirtyy viljelijöille lisämaiksi soveltuvia metsiä.

1. KEHITYSALUEONGELMA

Ensisijaisena ongelmana kehitysalueilla on tuotantotoiminnan alhainen tehokkuus. Elinkeinoelämän rakennemuutos ja tuottavuuden sekä tulotason kehitys ovat aina olleet jonkin verran valtakunnallisesta keskimäärästä jäljessä, ja kehityksen nopeutuessa jälkeenjääneisyys on korostunut. Haja-asutusalueilla muutokset ovat johtaneet laajaan työttömyyteen, vajaatyöllisyyteen ja sivuansoiden puutteeseen. Valikoivan muuttoliikkeen seurauksena haja-asutusalueiden väestö vähenee, ikä- ja sukupuolijakauma muuttuu epäedulliseksi niin, että ammatissa toimivien osuus väestöstä laskee. Työttömyyden ja muuttotappion johdosta kaupallisten ja julkisten palvelusten toimintaedellytykset heikkenevät, kuntien talous vaikeutuu, kylien taloudellinen ja yhteiskunnallinen yhteistoiminta rappeutuu ja palvelusten taso ja saavutettavuus heikkenevät (Komiteanmietintö 1969: B 46, Kehitysalueiden neuvottelukunta 1972). Tällainen on lyhyesti kuvailtuna kehitysalueiden noidankehä, joka on jatkuvasti heikentämässä näiden alueiden tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Kuva 1. Kehitysalueiden noidankehä

Maassamme on kiinnitetty huomiota eräisiin alueellisiin yksittäisongelmiin jo 1950-luvulta lähtien. Erilaisia tukitoimenpiteitä on kohdistettu etenkin joidenkin elinkeinojen tuotantokustannusten alentamiseksi ja tuottajahintojen korottamiseksi. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi olleet: virkamiesten syrjäseutuliset, ylimääräiset avustukset vaikeuksiin joutuneille kunnille, maatalouden alueellinen hintapolitiittinen tuki, avustukset maaseudun sähköistämiseksi, pienteollisuuslainat, valtiontakaukset, työllisyyslainat, Pohjois-Suomessa tuotetun viljan markkinoimistuki, valtion omien yritysten perustaminen kehitysalueille, työllisyyden ylläpitämiseksi suoritetut julkiset investoinnit, rahtiavustukset (Kehitysalueiden ... 1967, s. 18). Myös metsänparannustuki kuuluu tällaisiin toimenpiteisiin.

Näitä erillistoimenpiteitä ei pidetty riittävinä, ja vuonna 1963 asetettiin kehitysaluekomitea (Komiteanmietintö 1965: B21) laatimaan talouspoliittista kokonaisuohjelmaa kehityksestä jälkeenjääneiden alueiden elinkeinojen ja erityisesti teollisen toiminnan edellytysten parantamiseksi. Komitea arveli, että tuotantoa tehostamalla ja hajasijoittamalla nämä tavoitteet voidaan saavuttaa. Komitean esityksen perusteella vuonna 1966 säädettiin ensimmäiset kehitysalue lait, laki kehitysalueiden talouden edistämiseksi (243/66), laki kehitysalueiden teollisuuden verohuojennuksista (244/66) ja laki kehitysalueiden teollisuuden ja eräiden muiden elinkeinojen investointiluotoista (246/66).

Pelkästään tuotannon hajasijoitusta keinonaan käyttävä aluepolitiikka ei kuitenkaan tuottanut haluttuja tuloksia. Tarvittiin tehokkaampia keinoja, joita Kehitysalueiden neuvottelukunnan piirissä hahmoteltiin vuoden 1969 kehitysalue lakien valmistelemisen yhteydessä (Kehitysalueiden ... 1969, s. 7). Keinoina esitettiin kasvukeskuspolitiikkaa ja aktiivista työvoimapolitiikkaa. Kasvukeskuspolitiikan ideana on keskittää investointitoimintaa siten, että saadaan syntymään voimakas keskus, joka sitten säteilee kehitystä ympärilleen.

Aktiivinen työvoimapolitiikka nähtiin välttämättömänä lisänä aiemmin käytetyille finanssi- ja elinkeinopolitiittisille keinoille. Tehostetulla työnvälityksellä, ammatti- ja uudelleen koulutuksella, muuttoavustuksilla ja ammatinvalintaohjauksella oli pyrittävä varmistamaan riittävän ja sopivasti koulutetun työvoiman saanti kehitysalueiden yrityksille (Komiteanmietintö 1969: B46).

Yrityksiin kohdistettavat toimenpiteet saivat muotonsa vuoden 1969 kehitysalue laeissa (Kehitysalue luottolaki 881/69, laki kehitysalueiden tuotannon edistämiseksi myönnettävistä verohuojennuksista 894/69). Työvoimaan kohdistuvia toimenpiteitä ja yhdyskuntaa muovaavia toimenpiteitä pyrittiin toteuttamaan hallinnollisilla ohjeilla, suunnittelulla ja neuvonnalla.

Kehitysalueiden neuvottelukunnan puitteissa on kuitenkin jouduttu toteamaan, että alueellisia ongelmia ei tähän asti käytetyillä keinoilla ole pystytty ratkaisemaan. Alueellisen yhteiskuntakehityksen ohjaaminen haluttuun suuntaan ei ole toteutettavissa vain johonkin yhteiskuntapolitiikan lohkoon suuntautuvilla toimenpiteillä, vaan se edellyttää vaikuttamista yhteiskunnalliseen kehitykseen koko laajuudessaan (Kehitysalueiden ... 1972, s. 10). Kehitysaluepolitiikan sisältö on siis jatkuvasti laajenemassa, ja sen nähdään entistä kiinteämmin kytkeytyvän kaikkeen yhteiskunnassa tapahtuvaan suunnitteluun ja toimintaan.

Elinkeino poliitiikka on edelleen keskeisessä asemassa aluepolitiikassa, mutta muiden yhteiskuntapolitiikan lohkojen merkitystä lisätään. Mukaan tulevat toistaiseksi kehitysaluepolitiikan ulkopuolella olleet elinkeinot, lähinnä maa- ja metsätalous, ja palveluelinkeinot. Työvoimapolitiikan eri lohkojen

merkitys korostuu. Huomiota kiinnitetään mm. asuntopolitiikkaan, liikennepolitiikkaan, koulutuspolitiikkaan, terveydenhuoltopolitiikkaan sekä muuhun sosiaalipolitiikkaan. Myös kunnallistalouden kehitysnäkymillä on aluepolitiikan kannalta merkitystä (Kehitysalueiden . . . 1972, s. 21).

Toisena uutena näkökulmana on se, että tehokas kehitysaluepolitiikka edellyttää valtakunnallista aluepolitiikkaa. Pelkästään kehitysalueisiin rajoittuvien tavoitteiden ja toimenpiteiden puitteissa ei ole ollut mahdollista päästä haluttuun, riittävän voimakkaaseen kehitykseen. Koko maata koskevat selvitykset ja valtakunnallinen aluepolitiikan suunnittelu on otettava kehitysaluepolittisen suunnittelun lähtökohdaksi (Kehitysalueiden . . . 1972, s. 5—6).

Tutkimus on tehty Suomen Akatemian rahoittamana. Olen kiitollinen haastateltaville ja noin kahdellekymmenelle asiantuntijalle, jotka esittivät korjausehdotuksiaan ensimmäiseen käsikirjoitukseen. Tämä versio on neljäs. Oman kärsivällisyyteni lisäksi työ on erityisesti koetellut Lauri Heikinheimoa ja Veli-Pekka Järveläistä.

2. TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -MENETELMÄ

Metsänomistuksen muutokset ovat 1960—70-lukujen vaihteesta lähtien olleet laajan julkisen mielenkiinnon kohteena. Varsinkin maataloustuottajat, mutta myös monet muut kuten yhteiskunta- ja seutusuunnittelijat ja metsätalouden edustajat ovat olleet huolissaan muutoksista. Puuntuotannon kannalta on erityisen merkittävänä nähty metsätilanomistajien (= muiden kuin maanviljelijöiden) määrän lisääntyminen ja tämä on jo heijastanut tutkimussissakin (esim. HAHTOLA 1973, JÄRVELÄINEN 1975, REUNALA—TIKKANEN 1972, REUNALA 1972, HAHTOLA ym. 1973). Näyttää ilmeiseltä, että metsänomistuksen muutoksilla on monia muitakin yhteiskunnan kehittymisen kannalta tärkeitä seurauksia. Valtion maatalous-metsätieteellisen toimikunnan kehitysalueseminaarissa Joensuussa syksyllä 1972 tuli voimakkaana esiin esimerkiksi metsänomistumuutoksien vaikutus kuntien talouteen, ja esiintyi käsityksiä, joiden mukaan metsänomistuksen muutokset ovat osana voimistamassa kehitysalueiden noidankehää.

Tämän tutkimuksen lähtökohdaksi on yleisemminkin aluepolitiikkaan kohdistunut lisääntynyt huomio. Kehitysalueiden neuvottelukunta on pyrkinyt 1960-luvun puolivälistä lähtien etsimään keinoja kehitysalueiden ongelmien ratkaisemiseksi, ja viimeksi neuvottelukunnan ohjelmatyöryhmä toteaa muistiossaan, että »on tärkeää että pystytään määrittelemään ne mekanismit ja toimenpiteet, jotka vaikuttavat alueelliseen kehitykseen» (Kehitysalueiden . . . 1972, s. 12). Vaikuttaa ilmeiseltä, että metsänomistuksen muutokset muodostavat erään tällaisen mekanismin, joka olisi syytä tuntea.

Tämän tutkimuksen on tarkoituksena *valaista metsänomistussuhteissa viime vuosina tapahtuneita muutoksia ja niiden mahdollista yhteyttä kehitysalueiden taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle.*

Tutkimuksessa päädyttiin käyttämään ns. *pehmeää tutkimustekniikkaa*, josta on sosiaalitieteiden piirissä ollut runsaasti keskustelua 1960-luvun loppupuolelta lähtien. Pehmeällä aineistolla tarkoitetaan ei-kvantitatiivista aineistoa vastakohtana standardisoiduille survey- ym. »koville» aineistoille. Pehmeän aineiston keräämisessä käytetään osallistuvaa havainnointia, strukturoimattomia haastatteluja, historiallisia ja kaunokirjallisia lähteitä ja Case-tutkimuksia. Lähtökohdaksi on, että jos kuvaus rajoitetaan vain systemaattisen havaintomatriisin muodossa saataviin tietoihin, niin hyvin paljon olennaista ja usein helpostikin saatavaa tietoa jää pois (VALKONEN 1971, s. 10—12, SULKUNEN 1972). PARTANEN (1971, s. 52) toteaa, että yhteiskuntasuunnittelun ja -politiikan asiaongelmat koskevat yleensä monimutkaisia kokonaisuuksia, joiden jäsentäminen laajalle vastaajajoukolle soveltuviksi kysymyksiksi, joihin voitaisiin vastata puutteellistenkin perustietojen nojalla, ei ole yksinkertaista.

Pehmeä tutkimustekniikka on saanut kritiikkiä osakseen. Tämä johtuu siitä, että pehmeän aineiston käsittelyssä yksityisen tutkijan mielikuvitus ja intuitio ovat tärkeitä ja standardiratkaisujen merkitys on vähäisempi. Monet tutkimuksen ratkaisut ovat subjektiivisia, riippuvat tutkijasta. Näin tutkimuksessa saatetaan painottaa joitakin tekijöitä, jotka ovat epäoleellisia, tai suorastaan tehdä virheellisiä johtopäätöksiä. Näyttää kuitenkin siltä, että yksinomaisen »kovan» tutkimusmetodiikan kausi on sivuutettu sosiaalitieteissä, ja pehmeä tekniikka on tullut uudelleen voimakkaasti esiin. VALKONEN (1971, s. 13) korostaa, että pehmeä ja kova tekniikka ovat toisiaan täydentäviä. Näiden suhdetta voisi ehkä luonnehtia siten, että pehmeällä tutkimustavalla etsitään tärkeitä kysymyksiä, joihin sitten voidaan yrittää vastata kvantitatiivisten menetelmien avulla.

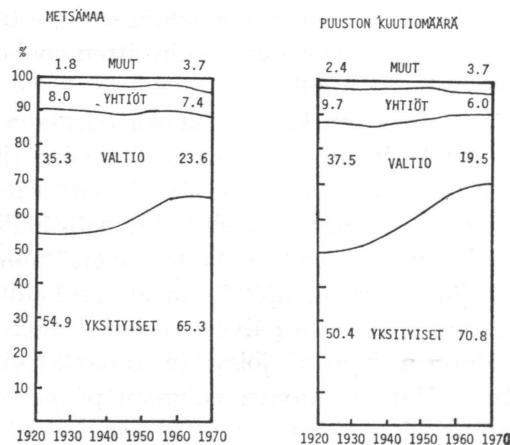
Tämän tutkimuksen aineiston keräsin haastatteleamalla vapaamuotoisesti eri viranomaisia ja metsätalouden intressiryhmien edustajia elokuussa 1973 Pohjois-Karjalassa, Kainuussa ja Lapissa. Haastateltavat edustivat lääninhallintoa ja -suunnittelua, seutusuunnittelua, kunnallishallintoa, metsäteollisuutta, metsänomistajia, valtion metsähallintoa, metsätalouden ja maatalouden edistämisyjärjestöjä, maanviljelijöitä, maataloushallintoa, tutkimusta. Haastattelut tapahtuivat siten, että päivää — paria ennen sovittiin puhelimitse tapaamiset haastateltavien kanssa, joissakin tapauksissa varoitusaika jäi vieläkin lyhyemmäksi. Haastateltavien valinnan pääperiaatteena oli saada mukaan kaikkien intressipiirien edustajia, ja vaikka aivan kaikille haastattelu ei sopinut näin lyhyen ajan puitteissa, niin saatua 45 haastattelun aineistoa (luettelo haastateltavista on s. 281.) voi pitää monipuolisena. Itse haastattelu tapahtui vapaasti keskustellen, minun tehtävänäni oli vain pitää kes-

kustelu metsänomistumuutoksien ja kehitysalueongelmien aihepiirissä. Aikaa haastatteluun kului tavallisesti puolesta tunnista tuntiin, ja samana iltana purin nauhoitetun haastattelun keskeiset piirteet paperille.

3. METSÄNOMISTUKSEN MUUTOKSET

31. METSÄNOMISTUSSUHTEET KOKO MAASSA 1920—1970

Jotta ymmärrettäisiin metsänomistussuhteissa nykyään tapahtuvia muutoksia, on tarkasteltava vähäsen metsänomistuksen historiaa maassamme. Vuoden 1920 jälkeen oleellisin muutos on ollut yksityismaiden huomattava lisääntyminen ja valtionmetsien väheneminen (Kuva 2.). Asutuslaeilla (1922 ja 1935), siirtoväen pika-asutuslailla (1940) ja ennen kaikkea maanhankintalailla (1945) on siirretty valtion maita yksityisille noin 2.8 milj. ha (HOLOPAINEN 1971). Kuvan käyrissä näkyvät etenkin maanhankintalain aiheuttamat muutokset. Tässä yhteydessä myös yhtiöt menettivät metsiään yksityisille. Asutustoiminta keskittyi pääasiassa syrjäseuduille, nykyisille kehitysalueille Pohjois-Karjalaan, Kainuuseen ja Lappiin. Perustettiin suuri määrä asutustiloja haja-asutuksena, vain paikoitellen (esim. Pohjois-Karjalassa ja vähän myös Oulun ja Lapin lääneissä) perustettiin kyläasutusta. Nyt sitten voidaan todeta, että »aika kulki nopeasti asutustilojen ohi» (HOLOPAINEN 1971). Tiloja myydään takaisin valtiolle ja yhtiöille.

Kuva 2. Metsämaan alan ja puuston kuutiomäärän kehitys omistajaryhmittäin 1920—1970. Lähde: KUUSELA 1972, 91.

Metsänomistussuhteisiin liittyy toinenkin tärkeä muutosilmiö, metsätilanomistajien määrän lisääntyminen. Metsätilanomistajiksi sanotaan sellaisia yksityismetsänomistajia, jotka ovat ammatiltaan muita kuin maanviljelijöitä. Huomattava osa heistä asuu kaupungeissa ja siten kaukana tilaltaan.

Syynä muutokseen on toisen maailmansodan jälkeen tapahtunut ja edelleen jatkuva voimakas teollistuminen ja kaupungistuminen.

JÄRVELÄISEN (1975, s. 40) mukaan metsätilanomistajat omistivat vuonna 1975 21 % vähintään 5 ha:n kokoisten yksityismetsälöiden pinta-alasta ja 23 % niiden lukumäärästä. Vuoteen 2 000 mennessä metsätilanomistajien osuus yksityismetsistä voi nousta lähes puoleen (REUNALA 1974, s. 57).

Omistuksen siirtymisistä maanviljelijöiltä metsätilanomistajille 80 % on tapahtunut perinnön tai ammatinvaihdon seurauksena. Loput 20 % siirtymistä on tapahtunut vapailla markkinoilla (REUNALA 1972, s. 8, JÄRVELÄINEN 1975, s. 47).

32. MUUTOKSET KEHITYSALUEILLA 1960 JÄLKEEN

321. Metsänomistajien tilanmyyntihalukkuus

1960-luvun alusta lähtien alkoi näkyä merkkejä omistussuhteiden lisääntyvistä muutoksista. Monien maatilojen elinkelpoisuus heikkeni ja niitä alkoi tulla myyntiin. Laajaa huomiota kehitys sai vuosina 1968—1971, joihin ajoittui myyntien huippu, suoranainen myyntiryntäys. Tämän jälkeen tilanne on rauhoittunut eikä myyntihalukkuutta ole enää samassa määrin. Tällaiseen kehitykseen ovat olleet vaikuttamassa monet eri tekijät.

Ensimmäisenä voidaan mainita yleinen elämänelälytysten heikkeneminen. Nuori ja työkykyinen osa väestöä on jatkuvasti siirtynyt kaupunkeihin, jäljelle jääneistä yhä suurempi osa on vanhoja ja sairaita. Palvelukset ovat heikentyneet, autioituneet tilat herättäneet entistä enemmän toivottomuutta ja näin on noidankehä ollut valmis.

Myyntien huipun aiheuttivat useat samaan aikaan sattuneet toimenpiteet. Rajoitus, jonka mukaan asutustilan sai seuraamuksitta myydä vain valtiolle, kumottiin vuonna 1968. Maatilatalouden verolain (1967) seurauksena monien pientilojen verorasitus kohosi huomattavasti, esimerkiksi Pohjois-Karjalassa alle 10 peltohehtaarin tilojen verorasitus kasvoi kahden ensimmäisen vuoden aikana keskimäärin 80 %. Pellonvarausjärjestelmä käynnistyi vuonna 1969. Samaan aikaan säädettiin lehmien teurastuspalkkiolaki, joka antoi monille pientiloille mahdollisuuden luopua tuotannosta. Näihin aikoihin olivat maatalouden ylituotantovuoret suurimmillaan, ja siitäkin negatiiviset asenteet maataloutta kohtaan saivat lisäpontta. Paniikinomaista tilannetta Lapissa kuvaa se, että kun tiedotusvälineissä puhuttiin tilojen rajoit-

tamisesta, tilojen tarjonta näytti ostajien mukaan silminnähden kiihtyvän. Vuosina 1969—70 Lapin läänistä lähti noin 10 % väestöstä.

Vuoden 1971 jälkeen useat toimenpiteet ovat hillinneet myyntihalukkuutta. Eduskunnassa oli vuonna 1973 käsiteltävinä joukko maatalouden edellytyksiä parantavia lakiesityksiä. Tällaisia olivat luopumiskorvaus- ja luopumiseläkelait, sukupolvenvaihdoslaki sekä maatilalaki. Näistä kolme ensimmäistä tuli voimaan vuoden 1974 alusta (Asetuskokoelma n:ot 19/74, 16/74 ja 21/74). Maatalouden järjestöt kehottivat neuvonnassaan viljelijöitä odottamaan lakeja, ennen kuin rupeavat myymään tilojaan. Asutusluottojen anteesianto (1973) lienee osaltaan lisännyt luottamusta maatilatalouteen syrjäseuduilla. Vailla merkitystä eivät ehkä ole maailmanlaajuiset näkymät ravintolapulasta, sekä kotimaisen ylituotantopulman väheneminen. Monet arvelevatkin maatalouden arvostuksen olevan hiljalleen kohoamassa.

Yleisesti kuitenkin katsotaan, että tilojen myyntihalukkuuden väheneminen on väliaikaista. Maanviljelijöiden ikärakenne on sellainen, että uusi myyntiaalto on odotettavissa ehkä jo tällä vuosikymmenellä.

Eräät metsätalouden kehityspiirteet ovat osaltaan voimistaneet tilanmyyntihalukkuutta. Kehitysalueiden asutustilat oli aikanaan muodostettu sillä periaatteella, että tila antaa perheelle toimeentulon puoleksi vuodeksi ja lopputoimeentulo saadaan metsätöistä. Myös muille tiloille metsätyöt omissa ja vieraisissa metsissä tarjosivat välttämättömiä lisäansioita. Nämä ansiomahdollisuudet alkoivat vähentyä kun koneet tulivat metsiin. Moottorisaha ja traktori syrjäyttivät pokasahan ja hevosen, ja 1960-luvun loppupuolella raskaat metsätraktorit alkoivat jo syrjäyttää maataloustraktorinkin. Hankintakaupoista on enenevässä määrin siirrytty pystykauppoihin. Hakkuuvuonna 1964/65 hankintakauppojen osuus oli 44 % markkinahakkuista, vuonna 1972/73 se oli pienentynyt 31 %:iin (Metsätilastollinen ... 1969/1974). Kantohinnan ja metsätyöansioiden kannalta tällainen kehitys ehkä on ollut välttämätöntä, lopputuloksena elinmahdollisuudet monilla pientiloilla heikkenivät ratkaisevasti.

Vailla merkitystä ei ehkä ole metsätalouden edistämisyjärjestön, piirimetsälautakunnan roolikaan. On näet tapauksia, joissa lautakunnat eväämällä hakkuuluvan asutustilalliselta, ovat jouduttaneet tilan joutumista myyntiin. Toisaalta lautakunnat eivät rikkoneet lakia, vaikka ne evättyään edelliseltä omistajalta hakkuun myönsivät hakkuuluvan seuraavalle.

Lopuksi voidaan todeta, että hajallaan sijaitsevat pikkutilat eivät ole pysyneet tehostamaan tuotantoaan siinä määrin kuin olisi ollut tarpeen. Mikäli asutustoiminta olisi aikanaan kyetty hoitamaan kyläasutuksen luonteisena, olisi maatilatalouden rationalisointiin ollut paremmat edellytykset.

322. Metsänomistajien tilanmyyntitavat

Tilan myyntipäätöksen synty ja toteuttaminen on monimutkainen tapahtuma. Tilan myyntipäätöksessä purkautuvat usein vuosikausia, ehkä jo vuosikymmeniä kestäneet painetekijät: kamppailu toimeentulon saamiseksi vaikeissa olosuhteissa, kilpailu naapureitten kesken, jatkuva huoli tulevaisuudesta. Tilan myynti osoittaa antautumista, vaikeuksia vastaan ei enää jakseta taistella. Tällaiset tekijät ehkä selittävät erään tyyppillisen piirteen tilan myynneissä: naapurille tilaa ei myydä ja myydään usein kuin varkain, salaa, toisten tietämättä.

Naapurikateudeksi kutsuttua ilmiötä oli kaikilla tutkituilla alueilla. Maatalouden rationalisoinnista huolehtivat viranomaiset ovat yrittäneet suostutella isäntiä myymään suoraan lisämaata tarvitsevalle naapurille, heikoin tuloksin. Maataloustuottajat ovat todenneet saman rationalisointia vaikeuttavan ilmiön mutta ovat voimattomia.

Myyjän päämääränä on nopeasti ja muiden tietämättä päästä eroon tilastaan ja samalla huolistaan. Nopeimmin kaupan saa aikaan kun myy lehti-ilmoituksella. Maakunnan lehdissä on jatkuvasti ostotarjousilmoituksia. Monet ovatkin tehneet kaupan kun ostaja on tullut ja »lyönyt rahat pöytään». On selvää, että kauppahinta on näin jäänyt usein käypää hintaa pienemmäksi. Kovin nopean myynnin epäedullisuus myyjälle voidaan todeta siitakin, että esimerkiksi tapauksissa, joissa metsä on ostotarjouksen jälkeen arvioitu, ostajan tarjous on arvioinnin jälkeen noussut, joissakin tapauksissa kymmeniä tuhansia markkoja. Tilan arviointipyyntöjä tulee kuitenkin hyvin vähän metsäammattimiehille.

Tapauksissa, jolloin tilaa tarjotaan ostettavaksi maatilahallitukselle, metsähallitukselle tai metsäteollisuusyhtiöille, ostaja arvioi tilan, eikä alihintaan myyntejä tapahdu ainakaan yleisesti. Tietysti on pitkälle sopimuskysymys mikä on kohtuullinen hinta, joka tapauksessa puutavarayhtiöiden, metsähallituksen ja yksityisten ostajien ilmestyminen tilojen ostajiksi on ollut omiaan nostamaan hintatasoa.

323. Metsäpalstojen ostajat

3231. Maatilahallitus

Maatilahallitus ostaa tiloja maatilatalouden rationalisointitarkoituksiin. Perustuen maankäyttölakiin (1958) budjetissa on vuosittain momentilla »maatilatalouden kehittämisrahasto» varoja tätä varten. Viljelijät ilmoittavat myyntihalukkuutensa paikalliseen maataloustoimistoon, joka arvioi tilan ja esittää maatilahallitukseen tilan ostettavaksi. Jos viljelijä antaa tilan myytäväksi

kiinteistövälittäjälle, niin tämä on velvollinen ilmoittamaan myytävästä tilasta maataloustoimistoon. Kaikkia tiloja, esimerkiksi sellaisia, joissa on pelkästään taimistoa ja nuorta metsää, tai jotka ovat sijainniltaan epäedullisia, ei kuitenkaan edes esitetä ostettavaksi, koska niitä ei voida käyttää lisämaana.

Vuosina 1969—1973 maatilahallitus osti vapaaehtoisilla kaupoilla maata seuraavasti koko maassa:

	ha, yht.	tästä peltoa, ha
1969	8 446	1 020
1970	8 839	1 373
1971	7 934	1 299
1972	9 917	1 573
1973	9 287	1 276

Maatilahallituksen osto-organisaatio on ollut jäykkä ja hidas. Sillä kuitenkin tultiin toimeen, kunnes 1969—1971, voimakkaimman myyntipaineen aikana yhtiöt ja metsähallitus tulivat mukaan kilpailuun. Periaatteessa vuoden 1915 asetus yhtiöiden maanhankinnan rajoittamisesta antaa maatilahallitukselle mahdollisuuden kontrolloida yhtiöiden ostoja, mutta myyntitoiminnan ollessa vilkkaimmillaan asetuksen käytännöllinen teho jäi merkityksettömäksi. Lausunnonantomenettely oli niin hidas että yhtiöiden tekemiä kauppoja ei jälkikäteen voitu enää perua. Niin ikään metsähallituksen ja maatalouspiirin yhteistoiminta ei alussa sujunut kitkattomasti, ja metsähallitus, joka pystyi maksamaan tiloista paremman hinnan saattoi alussa saada rationalisointiinkin sopivia tiloja haltuunsa. Sittemmin tämä epäkohta on korjaantunut.

3232. Metsähallitus

Metsähallituksen ostotoiminta noudattaa samanlaisia periaatelinjoja kuin maatilahallituksen ostot. Metsänomistajat tarjoavat tiloja hoitoalueille, tila arvioidaan, ja sen mukaan tehdään esitys metsähallitukselle, joka päättää ostetaanko tila vai ei. Ennen vuotta 1972 kaikki kaupat oli alistettava maa- ja metsätalousministeriölle, nyt metsähallitus saa päättää kaupoista 200 000 markkaan asti.

Metsähallituksen ohjekirjeessä vuodelta 1971 todettiin, että pysyvästi metsätaloudellisiin tarkoituksiin ostetaan sellaisia alueita, joita ei tarvita maatalojen elinkelpoisuuden parantamiseen, ja kun osto on kansantalouden kannalta tarkoituksenmukaista. Alueita ostetaan metsätalouden harjoittamisen lisäksi siemenviljelmiä ja luonnonsuojelua varten.

1960-luvun loppuun asti metsähallitus vain menetti maata, ostot alkoivat vuonna 1969. Ostoja varten on saatu määrärahaa ja tiloja on ostettu seuraavasti (koko maassa):

	määräraha, milj. mk	ha
1969	1.0	1 500
1970	3.5	4 800
1971	10.0	21 500
1972	10.0	18 700
1973	15.0	22 400

Ostetut alueet ovat olemassa olevien valtionmaiden yhteydessä, siis lähes yksinomaan kehitysalueilla. Ne ovat usein valtion maista aikaisemmin lohkaistuja pikkutiloja, keskikoko on ollut 30—50 ha, keskihinta noin 600 mk/ha. Kaupantekoon kuuluu keskimäärin puolisen vuotta, joten nopeudessa ei pystytä kilpailemaan yksityisten ostajien tai yhtiöiden kanssa.

Metsähallituksen ostoja on arvosteltu voimakkaasti. On katsottu, että ne heikentävät elinmahdollisuuksia haja-asutusalueilla. Arvostelussa ei aina muisteta, että metsähallitus on poliittisen johdon alaisena toimiva virasto, joka ensikädessä vain toteuttaa saamiaan ohjeita.

Myyjän kannalta metsähallituksen mukaantulolla on epäilemättä ollut etua, hintataso on noussut.

3233. Metsäteollisuusyhtiöt

Metsäteollisuusyhtiöt ovat ostaneet metsiä viime vuosisadalta lähtien. Yhtiöiden maanomistus koko maassa on kehittynyt seuraavasti (Metsäteollisuus ... 1972):

	1000 ha
1870	40
1900	730
1915	2 160
1929	2 340
1939	2 150
1944	1 900
1969	1 670
1970	1 700
1971	1 720
1972	1 760

Vuonna 1915 annettiin asetus puutavarayhtiöiden maan hankinnan rajoittamisesta. Lakia kiertämällä yhtiöt pystyivät kuitenkin vielä lisäämään metsäalaansa, kunnes v. 1925 näin hankitut metsät määrättiin palautettaviksi entisille omistajilleen. Pakkoluovutukset asutustoimintaan käänivät samalla yhtiöiden maapinta-alan laskuun. Vuoden 1944 jälkeen yhtiöt ovat luovuttaneet maata 410 000 ha. 1960-luvulla maanostoja tapahtui jo luovutuksia enemmän. Ostojen huippu sattui vuosille 1970—71, vaikka ne kaupan lopullisen hyväksymisen hitaudesta johtuen näkyvät tilastoissa vasta pari

vuotta myöhemmin. Yhtiöiden kauppoja hyväksyttiin vuonna 1970 15 600 ha, 1971 28 000 ja 1972 45 500 ha. Käsittelemättömiä kauppoja oli vuonna 1972 vielä 34 300 ha.

Metsäteollisuusyhtiöillä on monia syitä ostaa lisää metsiä: pyrkimys päästä osalliseksi puun ja metsien hinnan noususta, halu turvata raaka-aineen saanti, pyrkimys voida omien metsien avulla vaikuttaa hankittavan raaka-aineen hintoihin (Metsäteollisuus . . . 1972). Ostoja perustellaan myös työllisyysnäkökohdilla, omat metsät helpottavat metsätyöntekijöiden vakinaistamista.

Vuoden 1915 asetus säättää, että puutavarayhtiö saa hankkia ainoastaan sen osan tilan maista, jota ei harkita tarpeelliseksi emätilan täyttä ja sen tulevaankin kehitykseen riittävää metsien ja laitumen tarvetta varten ja jota ei myöskään ole luettava sellaisiin viljelyskelpoisiin tiluksiin, jotka asemansa ja laatunsa puolesta voidaan yhdistää jo olevaan viljelykseen. Maaseudun autioituessa tällaisia tilan osia tai tiloja on ollut runsaasti kaupan. Lääninhallitukset, jotka valvovat asetusta, ovat hyväksyneet jokseenkin kaikki yhtiöiden ostohakemukset.

Yhtiöt eivät yleensä vapaaehtoisesti myy maitaan toisille. Pellot tekevät poikkeuksen, niitä on myyty viljelijöille, jos nämä ovat olleet halukkaita ostamaan. Yhtiöiden maita ei nykyisellään ole mahdollista saada maatilatalouden rationalisointitarkoituksiin. Alue- ja tilusvaihdot olisivat periaatteessa mahdollisia, mutta leimaverolaki on niiden esteenä.

Yhtiöiden eläkesäätiöiden ostot ovat 1915 asetuksen kontrollin ulkopuolella. Periaatteessa yhtiön säätiö voi ostaa tilan, mikäli yhtiöllä ei ole ostoon mahdollisuutta. Näyttää kuitenkin siltä, että yhtiöiden säätiöt eivät tutkimusalueella ole esittäneet aktiivista ostajan roolia.

3234. Kunnat

Kunnat ovat aina ostaneet maata, mutta määrät ovat hyvin pieniä muihin ostajiin verrattuna. Tämä johtuu ennen kaikkea kuntien rajoitetuista taloudellisista mahdollisuuksista. Kunnat ovat pyrkineet ostamaan maata nimenomaan taajamissa, missä ongelmat kunnan kehittämisen kannalta ovat olleet tärkeämpiä kuin haja-asutusalueella. Mahdollisuudet eivät ole riittäneet voimaperäiseen ostotoimintaan haja-asutusalueella.

Tilakaupoista on kuitenkin tullut niin kipeä kysymys myyntien noustua huippulukemiin pari vuotta sitten, että eräät kunnat ovat pyrkineet hillitsemään maan siirtymistä kunnan ulkopuolisten omistukseen. Esimerkiksi Ilomantsin ja Kuhmon kunnat ovat ilmoittaneet ostavansa tiloja ja pyytäneet myyntiaikeissa olevia tekemään tarjouksen myös kunnalle. Tarjouksia on kuitenkin toistaiseksi tullut hyvin vähän, tieto kunnan ostomahdollisuuksista ei ehkä näin lyhyessä ajassa ole vielä levinnyt myyjien keskuuteen.

3235. Yksityiset ostajat

Muutama esimerkki yksityishenkilöiden metsänostoista: Pohjois-Karjalassa toimii muuan autokauppias, jolla on ollut ostoasiamiehiä kiertämässä maakunnissa ja joka lehti-ilmoitusten ja asiamiestensä välityksellä on muutama viime vuoden aikana tehnyt toistasataa, erään arvion mukaan noin 150 tilakauppaa. Kainuussa on toiminut yksityisten liikemiesten muodostama ostorengas, jonka ostot liikkuvat tuhansissa hehtaareissa.

Eräälle pohjoiskarjalaiselle isännälle »jobbari» oli tarjonnut tilasta 80 000 mk, metsänhoitoyhdistyksen teknikko ehti juuri ennen kaupan lukoonlyömistä väliin, tila arvioitiin ja sen seurauksena ostotarjous nousi 140 000 mk:aan. Toisessa samanlaisessa tapauksessa ostotarjous nousi 120 000 mk:sta 160 000 mk:aan.

Eräs osastopäällikkö osti vaikeassa taloudellisessa asemassa olevalta viljelijältä Sallassa 50 hehtaarin tilan, jossa oli runsaasti ranta-aluetta. Ostohinta oli 15 000 mk. Samana päivänä osastopäällikkö myi tästä tilasta edelleen 30 hehtaaria kymmenenä eri palstana, 45 000 mk:lla. Tämän jälkeen hän on myynyt 15 ha eräälle rakennusliikkeelle noin 20 000 mk:n hinnasta, ja vielä hänellä on jäljellä 5 ha omassa omistuksessaan.

Yksittäisenä esimerkkinä voi myös mainita — perusteita tapauksen yleistämiseksi ei ole — että eräässä tapauksessa tilan arvioinut piirimetsälautakunnan palveluksessa oleva metsäammattimies oli sopinut ostajan kanssa siitä, että arvio tehdään alakanttiin ja voitto pannaan puoliksi. Tämä ammattimies erotettiin heti kun asia tuli tietoon.

Tällaiset tapaukset ovat antaneet tulta metsäkeinottelusta puhumiselle. Sijoittajista, keinottelijoista, jobbareista ja kulansseista puhutaan yleisesti — ja kielteisesti. Termiä keinottelija on jopa käytetty tarkoittamaan kaikkia yksityisiä metsätilojen ostajia. Keinottelun käsitettä ei kuitenkaan voi pitää niin laajana.

Keinotteluun liittyy kaksi tyypillistä piirrettä: Keinottelija pyrkii käyttämään hyväkseen myyjän tietämättömyyttä, ja onnistuessaan tässä hän nopeasti hankkii itselleen huomattavan voiton. *Tässä tarkoitankin keinottelijalla henkilöä, joka myyjien tietämättömyyttä hyväksikäyttämällä pyrkii hankkimaan äkkivoittoja ostamalla metsätiloja ja myymällä nopeasti joko tilojen puuston, koko tilan tai tilan osan.*

Metsäkeinottelun laajuudesta on vaikea saada täsmällistä kuvaa. Käänteisesti voidaan kuitenkin hahmotella, miten suurta osaa yksityisten metsänostoista ei voida mahduttaa keinottelun määritelmän sisälle.

Ensimmäinen havainto: metsätilanomistajat ovat saaneet 18 % tiloistaan haltuunsa vapaille markkinoilla. Neljä viidesosaa tiloista he ovat saaneet perimällä tai muilla sukulaisten välisillä järjestelyillä eli tavoilla, joihin keinotteluilmiö ei liity.

Toinen havainto: Neljän Lapin läänin kunnan alueella (Lapin maatilatalouden ... 1973) yksityishenkilöt ja perikunnat myivät v. 1967—1972 47 410 ha metsämaata, joka jakautui eri ostajille seuraavasti:

	ha	
maanviljelijä	20 104	} 37 058
muu yksityishenkilö	16 954	
kunta	185	
valtio	2 704	
metsäteollisuusyhtiö	5 781	
muu (osakeyhtiö, yhtymä, yhdistys, pankki, ...)	1 682	
yhteensä	47 410	

Muiden yksityishenkilöiden (= metsätilanomistajien) ostoista on JÄRVELÄISEN (1975, s. 47) mukaan $\frac{2}{3}$ tapahtunut sukulaisten välillä ja $\frac{1}{3}$ vapailla markkinoilla, mikä ylläoleviin lukuihin sovellettuna merkitsisi noin 6 000 ha:n ostoja vapailla markkinoilla. Tähän 6 000 hehtaariin, eli $\frac{1}{6}$ kaikesta yksityishenkilöiden ostamasta 37 000 hehtaarista, sisältyy siis mahdollisesti tapahtunut keinottelu.

Keinottelun osuus lienee kuitenkin paljon pienempi kuin mainittu $\frac{1}{6}$. Metsä on kannattava ja turvallinen sijoituskohte, joka kilpailee hyvin muiden vaihtoehtoisten sijoitusten kanssa (esim. HÄMÄLÄINEN 1971). Taloudellisenä sijoituksena metsää ostavat ovat kiinnostuneita ennen kaikkea tilan maan ja puuston laadusta. Hyväpohjaiselle ja hakkuukypsää tai hakkuukypsyttä lähestyvää puustoa kasvaville tiloille löytyy varmasti halukkaita sijoittajia. Niinikään alueet, jotka sisältävät järven tai joen rantaa ovat haluttuja sijoituskohteita virkistysarvonsa takia.

Keinottelua ei ole syytä sekoittaa erääseen metsäomaisuuden erityispiirteeseen. Tavallisesti puusto muodostaa pääosan tilojen arvosta. Puun hinta taas vaihtelee vuosittain, joskus hyvinkin voimakkaasti, vientisuhdanteiden mukaan. Vuonna 1973 oli voimakkain puunhintojen nousu sitten Korean suhdanteen. Sahapuun hinnat kaksinkertaistuivat vuoden aikana. Kaikki viime vuosina metsiä ostaneet, joiden metsissä on hakkuukypsää puustoa, ovatkin näin saaneet roiman suhdannevoiton, ja monet ovat epäilemättä pysyneet hakkaamaan metsistä tilan kauppahinnan. Tällaisia voittoja ei kuitenkaan voi pitää keinottelun seurauksina, koska kantohintojen kehitys ei ollut ostajien, sen enempää kuin myyjienkään tiedossa.

Kokonaiskuvan saaminen metsätilanomistajille ostamalla siirtyneistä metsäpinta-aloista on vaikeaa. Erään arvion mukaan (REUNALA 1971) metsätilanomistajien metsien osuus yksityismetsien pinta-alasta on viime vuosina kasvanut noin prosenttiyksikön verran vuodessa. Vuosina 1969—

1972 metsätilanomistajien omistukseen siirtyi tämän mukaan 400 000—500 000 hehtaaria metsämaata, siitä perimällä noin neljä viidennestä eli 300 000—400 000 hehtaaria, loput 100 000 hehtaaria vapailta markkinoilta ostamalla.

324. Perintöjärjestelmän aiheuttamat muutokset

Vain pieni osa metsistä vaihtaa omistajaa vapailla markkinoilla. Tavallimminkin tilan omistus on tähän asti siirtynyt nuorempiin käsiin, joko perintölainsäädännön mukaan tai perintöveron välttämiseksi tai muusta syystä järjestetyllä muodollisella kaupalla. Kohtalaisen vakaassa maatalousyhteiskunnassa, jossa pojat ovat jatkaneet isänsä ammattia, metsänomistus on henkilövaihdoksista huolimatta pysynyt viljelijäväestön käsissä.

Yhteiskunnan rakennemuutoksen, erityisesti väestön maassamuuton seurauksena metsäomaisuudet ovat alkaneet perintömekanismien välityksellä enenevässä määrin siirtyä muiden kuin maanviljelijöiden omistukseen. Metsätilanomistajien omistamasta metsäalasta, 21 % Suomen yksityismetsistä eli noin 2,5 milj. hehtaaria neljä viidesosaa on siirtynyt perinnön välityksellä (JÄRVELÄINEN 1975, s. 40, REUNALA 1972, s. 8).

Perintöjä on pyritty ohjaamaan myöntämällä tilalle jääville viljelijöille sisarusuuslainoja toisten perintöön oikeutettujen osuuksien lunastamiseksi. Osa metsistä on näin saatu pysymään viljelijäväestön hallussa. Monet tilat ovat kuitenkin olleet niin pieniä, että lainoituksensa avulla viljelyä ei ole voitu jatkaa, joten ne ovat siirtyneet muille omistajaryhmille. Lisäksi monet maalta lähteneet haluavat perintöosansa nimenomaan metsänä eivätkä ole olleet valmiita myymään osuuttaan sille sisaruksista, joka on jäänyt tilalle.

325. Yhteenveto metsänomistusmuutoksista vuosina 1969—1972

Vuosina 1969—1972, joihin näyttää ajoittuneen tilakauppojen huippu, ostivat eri omistajaryhmät (muut kuin maanviljelijät) tiloja seuraavasti koko maassa

Metsäteollisuusyhtiöt	123 400 ha
Metsähallitus	46 500 ha
Maatilahallitus	35 136 ha
Yhteensä	205 036 ha

Metsätilanomistajat ostivat samana aikana noin 100 000 ha, tämä arvio on kyllä hyvinkin epävarma. Luvut sisältävät tilojen koko pinta-alan, joten metsämaan lisäksi joukossa on jonkin verran peltoa, niittyä yms. Maatilahallituksen ostamasta maa-alasta 5 265 ha oli peltoa. Pääosa on kuitenkin metsämaata, joten suuruusluokka on lähellä oikeaa, kun todetaan, että vuosina

1969—1972 muut kuin maanviljelijät ostivat noin 300 000 ha metsämaata.

Perintö on kuitenkin, näinä metsäkauppojen huippuvuosinakin, ollut tärkein metsien omistussuhteita muuttanut mekanismi. Kyseisinä neljänä vuotena metsätilanomistajat saivat perintönä maanviljelijöiltä noin 300 000—400 000 hehtaaria metsämaata. Kaikkiaan maanviljelijöiltä siirtyi metsämaata muille omistajaryhmille vuosina 1969—1972 600 000—700 000 hehtaaria, suurin osa tästä kehitysalueilla.

4. METSÄNOMISTUSMUUTOKSIEN KYTKEYTYMINEN KEHITYSONGELMAAN

Metsillä on monia yhteiskunnallisia hyötyvaikutuksia. Eräät niistä ovat riippuvaisia omistajaryhmästä. MIKOLA (1975) jakaa hyötyvaikutukset taloudellisiin ja sosiaalisiin, lisäksi hän mainitsee erikoistarpeiden tyydyttämisen. Seuraavat hyötyvaikutukset — tai niiden jakautuminen — ovat yhteydessä omistajaryhmään ja siten metsänomistusmuutoksiin: metsän tuottama raakapuumäärä, metsän tarjoamat työtilaisuudet ja työtulot, metsän tarjoamat kantorahatulot, metsän merkitys tuottavana ja varmana omaisuutena ja metsän merkitys maareservinä.

Tässä luvussa hahmotellaan sitä, miten tapahtuneet metsänomistuksen muutokset heijastuvat näihin hyötyvaikutuksiin ja niiden merkitykseen, ja ennen kaikkea missä yhteydessä muutokset ovat kehitysalueiden noidankehänomaiseen taloudelliseen ja sosiaaliseen kehitykseen.

41. METSÄN TUOTTAMA RAAKAPUUMÄÄRÄ

Metsähallitusta ja yhtiöitä pidetään tehokkaina metsätaloustuotannon harjoittajina. Voimaperäinen metsänhoito on ammattimiesten käsissä ja puunkorjuu on pitkälle rationalisoitu. Investoinnit metsänhoito- ja -parannustöihin hehtaaria kohti ovat suuremmat kuin yksityismetsänomistajilla (UUSITALO 1975, s. 41). Koko metsätalouden sektoria ajatellen puun tuotannon voimaperäisyys lisääntyy kun valtion ja yhtiöiden metsänomistus lisääntyy.

Metsätilanomistajat ovat olleet maanviljelijöitä aktiivisempia edistämisyjärjestöjen palveluiden käyttäjiä (Esim. REUNALA ja TIKKANEN 1972, s. 7). Näin ammattimiehet ovat vastaamassa omistajaa vaihtaneiden metsien hoidosta ja käsittelystä, jolloin toiminta varmaankin on vähintään yhtä tehokasta kuin ennenkin. Tähän asti edistämisyjärjestöjen suorituskyky on riittänyt tyydyttämään lisääntyneen palvelusten kysynnän. Tulevaisuudessa puuntuotannon tehokkuus riippuu siitä, miten hyvin palveluorganisaatiot pystyvät lisäämään suorituskykyään omistusrakenteen muuttumisen myötä. Suorituskyvyn lisääminen näyttää vaikealta, sillä metsänomistusmuutokset, erityisesti metsähallituksen ja metsäteollisuusyhtiöiden maanostot heikentä-

vät välittömästi metsänhoitoyhdistysten taloutta. Yhtiöt ja metsähallitus ovat näet oikeutettuja neljännesmaksuun, entisen omistajan täyden metsänhoitomaksun asemasta.

Vaihtelut puuntuotannon tasossa omistusmuutoksien seurauksena eivät kuitenkaan näytä niin suurilta, että niillä olisi vaikutusta kehitysalueiden yleiseen kehitykseen.

42. METSÄN TARJOAMAT TYÖTILAISUUDET JA -TULOT

Metsätalouden työllistävä merkitys on vähentynyt voimakkaasti. Vuonna 1960 työpanos metsätaloudessa ja uitossa koko maassa oli 131 000 työvuotta, vuonna 1970 68 000 työvuotta (Metsätilastollinen vuosikirja 1972, s. 144). Työpanoksen väheneminen on seuraus työn tuottavuuden noususta. Tuottavuus on noussut kaikkien omistajaryhmien metsissä, eniten kuitenkin yhtiöiden ja metsähallituksen metsissä.

Omistuksen siirtyminen maanviljelijöiltä metsähallitukselle ja yhtiöille merkitsee siten ihmistyöpanoksen pienenemistä. Erityisesti tähän näkökohdtaan kehitysalueilla kiinnitettiin huomiota.

Alueen työtulot voivat kuitenkin samalla jopa lisääntyä lisääntyvien metsänhoito- ja -parannustöiden muodossa. Yhtiöt ja metsähallitus ovat investoineet näihin töihin enemmän varoja hehtaaria kohden kuin yksityismetsänomistajat (UUSITALO 1975, s. 41).

Toisaalta — ja tässä tullaan erääseen kehitysalueongelmien perustavaan ristiriitaan, joka heijastaa noidankehän ydintä — metsätyön tuottavuuden kasvu on ollut eräs tärkeä edellytys kantohintatason kehitykselle, jonka pääsuunta on 1960- ja 1970-luvuilla pysynyt nousevana. Jos rationalisointi onkin pienentänyt työpanoksen kokonaismäärää, niin tämä menetys on ainakin jossain määrin korvautunut alueella syntyvien kantorahatulosten muodossa. On tullut työttömyyttä, vajaatyöllisyyttä ja sivuansioiden puutetta, mutta samalla lisää kantorahatuloja.

Näyttää siten siltä, että metsätöiden rationalisointi on läheisessä yhteydessä kehitysalueiden noidankehähkehitykseen. Metsänomistuksen muutokset eivät kuitenkaan ole ratkaisevassa asemassa, rationalisointia on tapahtunut myös maatilametsissä.

43. KANTORAHATULOT

Eräs kehitysalueiden ydinongelmista on tulojen vähäisyys. Metsänomistusmuutokset näyttävät omalta osaltaan vähentävän kehitysalueilla käytettäviksi tulevien tulojen määrää. Kun maatilametsät siirtyvät metsähallituksen, metsäteollisuusyhtiöiden tai muualla asuvien yksityishenkilöiden

omistukseen, merkitsee tämä näistä metsistä syntyvien kantorahatulojen käytön siirtymistä ulos kunnasta ja useimmiten maakunnastakin. Tulojen käyttö kerrannaisvaikutuksineen siirtyy hyödyttämään jo ennestään kehittyneitä alueita.

Kyse on kehitysaluekunnille tärkeästä asiasta. Esimerkiksi Lieksassa kantorahat muodostavat noin 25 % kaikista kunnassa muodostuvista tuloista, ja Ilomantsissa vastaava osuus on noin 40 %.

JÄRVELÄISEN (1975, s. 46) mukaan 47 % metsätilanomistajista asuu vakinaisesti tilallaan, 27 % asuu kaupungissa tai kauppalassa. Jos tämän perusteella arvioidaan että kolmasosa asuu metsälön sijaintikunnan ulkopuolella, niin voidaan todeta, että vuosina 1969—1972 150 000 ha siirtyi tällaisille metsänomistajille. Metsähallitus ja yhtiöt mukaanluettuna siirtymä kunnan ulkopuolisille omistajille oli noin 320 000 ha. Kantorahana tämä merkitsee, vuoden 1973 hinnoin ja 1 m³ hehtaarikasvulla arvioituna, noin 30 miljoonaa markkaa vuodessa. Tämän suuruusluokan summilla on vaikutusta kehitysaluekuntien talouteen.

Hyvin yleinen kannanotto kehitysalueilla näytti olevan, että yhtiöiden (ja metsähallituksenkin) metsänomistuksen lisääntyminen painaa kantohintoja alaspäin tai vähentää kantohintojen nousuvauhtia. Kun yhtiöiden metsänomistus lisääntyy, niin niiden mahdollisuudet vaikuttaa raakapuun hintoihin lisääntyvät. Ja toisaalta päinvastoin, mitä suurempi on yksityismetsänomistajien osuus metsäalasta, sitä korkeampaa kantohintaa on mahdollista saada.

Eräs tutkimustulos on olemassa (JAATINEN 1974, s. 24), jonka mukaan yhtiöt voivat lyhytaikaisesti vuoden parin pituisina jaksoina käyttää omia metsiään kantohintapoliittisena keinona, mutta pitkällä tähtäyksellä kantohinta kuitenkin näyttää määräytyvän muista tekijöistä johtuen. Metsähallituksen metsien kantohintaa painava vaikutus perustuu siihen, että valtio hakkaa likipitäen tasaisesti suunnitteiden mukaan kantohinnoista riippumatta, jolloin yhtiöillä on varmuus tietyn puumäärän saamisesta.

Verotuloihin metsänomistusmuutoksilla ei ole vaikutusta. Metsästä maksetaan tuloveroa siihen kuntaan, missä metsä sijaitsee, omistajasta riippumatta.

Kokonaisuutena metsänomistusmuutokset kantorahatulojen käytön siirtymisen muodossa näyttävät siten ilmeiseltä ja selvältä tekijältä, joka antaa lisäsysäyksiä kehitysalueiden supistumiskehitykselle.

44. METSÄ TUOTTAVANA JA VARMANA OMAISUUTENA

MIKOLA (1975) puhuu metsästä nimenomaan taloudellisesti varmana omaisuutena. Metsän omaisuusarvo ei muutu omistajamuutoksien mukana,

mutta tämän omaisuuden hallinnan ja omistuksen siirtyminen kunnan ja maakunnan ulkopuolelle koetaan kehitysalueilla mielialaa lamauttavana ja tulevaisuudenuskoa heikentävänä tekijänä.

Asukkaiden luottamus tulevaisuuteen horjuu kun esi-isien hallinnassa olevat maat siirtyvät vieraaseen omistukseen. Metsähallituksen ja yhtiöiden ostot koetaan kielteisempinä kuin metsätilanomistajien metsäalan lisääntyminen (JÄRVELÄINEN 1975, s. 51).

Luottamusta horjuttavat osaltaan kantorahatulojen virtaaminen ulos maakunnasta, metsätyötulojen väheneminen, maatalouden rationalisointimahdollisuuksien väheneminen ja maakunnan pääomien riistäminen keinotellulla.

Luottamus tulevaisuuteen on vaikea asia määritellä ja mitata. Kuitenkin on todettu, että taantuvilla alueilla väestön mieliala on huolestunut ja epävarma, yrittämisen halu on laimentunut ja esimerkiksi pohjoiskarjalaisten suurta sairastavuutta on — kun muitakaan tekijöitä ei ole löydetty — huomattavalta osalta selitetty juuri taloudellisesta ja yhteiskunnallisesta epävarmuudesta johtuvaksi. Luottamuksen puute, väestön henkinen lamautuminen, on eräs kehitysalueiden noidankehän ydinkohtia. Osa metsänomistuksen muutoksista antaa tältä osin lisäsysäyksiä taantuvalla kehitykselle.

45. METSÄ MAARESERVINÄ

Kehitysalueilla maa- ja metsätalous kuuluvat yhteen. Maatalouden erikoistumismahdollisuudet ovat siinä määrin rajoitetut, että tilat tulevat edelleen välttämättä tarvitsemaan metsän tukea. Tiloja on suurennettava ja samalla tilalukua vähennettävä. Pohjois-Karjalassa on eräissä kunnissa tehty maataloussuunnitelmia, joiden mukaan tavoiteltava tilalukumäärä supistuu 43—75 % nykyisestä ja tavoiteltava kokonaispeltoala supistuu 8—22 %. Peltoala tilaa kohti kasvaa siis huomattavasti (Pohjois-Karjalan ... 1973, s. 75). Kainuun maatalouskeskus on arvioinut Kainuun maatalojen vähenevän vuoteen 2 000 mennessä noin kolmannekseen nykyisestä kokonaispeltoalan pysyessä kuitenkin suunnilleen nykyisellä tasolla (Maatalouden ... 1970). Kehityspiirteet ovat samanlaiset kaikilla kehitysalueilla.

Metsähallitus ja metsäteollisuusyhtiöt eivät myy omia maitaan lisämaiksi viljelijöille. Niiden ostamat metsämaat ovat siten pois lisämaamahdollisuuksien piiristä.

Metsähallitus ostaa kuitenkin vain sellaisia alueita, jotka maatalouspiirin lausunnon mukaan eivät sovellu lisämaana käytettäväksi. Yhtiöiden laita on vähän toisin.

Yhtiöiden ja kovassa rahantarpeessa olevien viljelijöiden kauppojen nopeus ja viranomaisten lausuntonannon ja päätöksenteon hitaus ovat aiheut-

taneet sen, että kauppoja on ollut käytännössä enää mahdoton purkaa vaikka viranomaiset olisivat näin päättäneetkin. Näin tilarationalisointiin sopivia maita on voinut siirtyä yhtiöiden omistukseen. Toisaalta yhtiöiden ostot ovat useimmiten kohdistuneet tiloihin, jotka syrjäisen sijaintinsa tai voimakkaasti hakatun puustonsa takia eivät sovellu tilarationalisointiin.

Yksityishenkilöiden ostamat ja perimät alueet soveltuisivat usein sijainniltaan ja laadultaan lisämaiksi. Metsätilanomistajat eivät useinkaan ole halukkaita myymään perintöosaansa sen enempää viljelemistä jatkavalle sisarukselle kuin lisämaan tarpeessa olevalle naapurille.

Metsätiloja ostavat »jobbarit» ja »kulanssit» suorastaan »hakkaavat metsiä piloille», »romuttavat tiloja», millä tarkoitetaan sitä, että metsistä hakataan kaikki se mikä metsälakien puitteissa suinkin on mahdollista, minkä jälkeen tila ei vuosikymmeniin sovellu lisämaaksi.

Kokonaisuutena voidaan todeta, että huomattava osa omistajaa vaihtaneista metsämaista on ollut sellaisia, joita ei voida käyttää maatilatalouden ulkoiseen rationalisointiin. Kuitenkin erityisesti yksityishenkilöille, osittain myös metsäteollisuusyhtiöille, on siirtynyt sellaisia maa- ja metsäalueita jotka laatunsa ja sijaintinsa puolesta olisivat sopivia lisämaiksi. Tältä osin metsänomistusmuutokset ovat heikentäneet toimeentulomahdollisuuksia kehitysalueilla ja siten edistäneet näiden alueiden taantumista.

46. YHTEENVETO

Metsänomistusmuutosten seurauksena puuntuotannon tehokkuus ja metsien tarjoamat työtilaisuudet ja työtulot eivät näytä oleellisesti muuttuvan. Omistajanvaihdokset eivät tältä osin vaikuta kehitysalueiden kehittymiseen.

Sen sijaan tapahtuneet metsänomistuksen muutokset ovat vaikuttaneet kantorahatulojen käytön siirtymiseen kehitysaluekuntien ulkopuolelle, alueen väestön tulevaisuudenuskon heikkenemiseen ja maatilatalouden ulkoisten rationalisointimahdollisuuksien heikkenemiseen. Nämä ilmiöt ovat olleet lisäsysäyksiä kehitysalueilla tapahtuneelle noidankehänomaiselle taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle.

Käytetyllä tutkimusmenetelmällä ei ole mahdollista arvioida sitä, miten suuri suhteellinen merkitys metsänomistuksen muutoksilla on noidankehänomaisessa kokonaisuudessa.

Tarkastelussa on myös käynyt selväksi, että kaikki omistusmuutokset eivät vaikuta samalla tavoin. Jos mittareiksi otetaan kehitysalueilla käytettäväksi jäävä kantorahamäärä, väestön luottamus tulevaisuuteen ja maatilatalouden rationalisointimahdollisuudet, erilaiset omistuksen muutokset voidaan ehkä luokitella haittavaikutusten mukaan kuvassa 3. esitetyllä tavalla.

Lievimmät haitat ovat muutoksissa, joissa tila siirtyy maanviljelijältä toiselle maanviljelijälle tai maatilahallitukselle, tai kun rationalisointiin soveltumaton tila siirtyy alueella asuvalle metsätilanomistajalle, joka ei ole keinottelija. Monessa tapauksessa tällaisista omistuksen muutoksista on jopa hyötyä alueellisen kehityksen kannalta, näin etenkin kun tilaa voidaan käyttää maatilatalouden ulkoiseen rationalisointiin.

EI HAITTOJA TAI HAITAT PIENÄ	HAITAT KOHTALAISIA	SUURIMMAT HAITAT
kun rationalisointiin <i>sopiva</i> tila siirtyy		
— maanviljelijälle — maatilahallitukselle		— metsätilanomistajalle — metsäteollisuusyhtiölle
kun rationalisointiin <i>soveltumaton</i> tila siirtyy		
— maanviljelijälle — alueella asuvalle metsätilanomistajalle	— muualla asuvalle metsätilanomistajalle — paikalliselle metsäteollisuusyhtiölle — metsähallitukselle	— muualla toimivalle metsäteollisuusyhtiölle — metsäkeinottelijalle

Kuva 3. Erilaisen metsänomistusmuutoksen haitat kehitysalueiden taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle.

Haitat ovat kohtalaisia, kun tila, joka ei sovellu rationalisointiin, siirtyy muualla asuvalle metsätilanomistajalle (ei kuitenkaan metsäkeinottelijalle), paikalliselle metsäteollisuusyhtiölle tai metsähallitukselle.

Suurimmat haitat ovat muutoksissa, joissa rationalisointiin *sopiva* tila siirtyy metsätilanomistajalle tai metsäteollisuusyhtiölle, tai kun rationalisointiin soveltumaton tila siirtyy maanviljelijältä muualla toimivalle metsäteollisuusyhtiölle tai metsäkeinottelijalle.

Tällainen luokitus on tietysti harkinnanvarainen, ja siitä voi esittää toisenlaisiakin näkemyksiä. Haittavaikutukset eivät ole yhteismitallisia, esimerkiksi luottamuksen heikkenemisen mittaaminen rahassa näyttää jokseenkin mahdottomalta. Tällainen harkinnanvarainen luokituskin joka tapauksessa havainnollistaa sitä, että omistusmuutosten haitat vaihtelevat suuresti tapauksesta riippuen, joten kaikkien omistusmuutosten leimaaminen haitallisiksi, tai päinvastaisessa tapauksessa niiden haittojen vähättely, ei näytä perustellulta.

Niinikään on paikallaan huomauttaa, että omistusmuutosten merkitys kehitysalueille on vain eräs mahdollinen tarkastelukulma. Omistuksella on toki monia muitakin ulottuvuuksia, jotka ulottuvat paljon laajemmalle. Perustuslaissa kansalaisille on säädetty omaisuudenturva, ja itse asiassa omistusinstituutio sellaisenaan on eräs yhteiskuntamme oleellisia rakenneosia. Tällöin ei voida päätellä omistusmuutosten hyötyä tai haittaa pelkästään yhden osaongelman perusteella, vaan meidän on pidettävä mielessä koko omistusinstituution laajuus ja merkitys. Tämä rajoitus merkitsee sitä, että tämän tutkimuksen näkemysten perusteella ei ole mahdollista tehdä perusteltuja yleisiä ehdotuksia tai suosituksia omistusrakenteen ohjaamiseksi ja muuttamiseksi.

VIITEKIRJALLISUUS

- HAHTOLA, KAUKO, 1973. The rationale of decision-making by forest owners. Seloste: Metsänomistajien päätöksenteon perusteet. AFF n:o 130. Helsinki.
- HAHTOLA, KAUKO, JÄRVELÄINEN, VELI-PEKKA & REUNALA, AARNE, 1973. Metsänomistajien puunmyyntikäyttäytyminen. Summary: The timber-sales behaviour of private forest owners. SF Vol. 7, n:o 3. Helsinki.
- HOLOPAINEN, VILJO, 1971. Keinottelu metsämaalla pitäisi voida estää. Helsingin Sanomat 2. 7. 1971.
- HÄMÄLÄINEN, JOUKO, 1971. Pankkitalletukset ja valtion obligaatiot metsänomistajan sijoitusvaihtoehtoina. Liiketaloudellinen Aikakauskirja n:o IV. Helsinki.
- JAATINEN, ESKO, 1974. Metsäteollisuusyhtiöiden omien metsien hakkuupolitiikan motiivit. Summary: Timber cutting motives of forest industry enterprises. FF n:o 198. Helsinki.
- JÄRVELÄINEN, VELI-PEKKA, 1975. Yksityismetsänomistajien metsätaloudellinen käyttäytyminen. Summary: Forestry behaviour of private forest owners in Finland. FF n:o 222. Helsinki.
- Kehitysalueiden neuvottelukunnan tutkimusjaosto, 1967. Muistio alueellisen kehittämisen periaatteista. Moniste. Helsinki.
- Kehitysalueiden neuvottelukunnan II jaoston mietintö kasvukeskuspolitiikasta Suomessa. 1969. Moniste, liitteosat I ja II. Helsinki.
- Kehitysalueiden neuvottelukunta. Ohjelmatyöryhmä, 1972. Muistio kehitysalueelainsäädännön uudistamiseksi ja aluepoliittisen ohjelman laatimiseksi. Moniste. Helsinki.
- Komiteamietintö 1965 B: 21. Toimenpiteistä kehitysalueiden elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantamiseksi. Helsinki.
- Komiteamietintö 1969 B: 46. Mietintö kehitysalueiden talouden edistämisestä. Helsinki.
- KUUSELA, KULLERVO, 1972. Suomen metsävarat ja metsien omistus 1964–70 sekä niiden kehittyminen 1920–70. Summary: Forest resources and ownership in Finland 1964–70 and their development 1920–70. MTJ n:o 76.5. Helsinki.
- Lapin maatilatalouden kehittämistoimikunta, 1973. Maakaupat Inarin, Pellon, Posion ja Sallan kunnissa vv. 1967–1972. Moniste. Rovaniemi.
- Maatalouden kehitys, 1970. Kainuun Maatalouskeskus. Moniste.
- Metsäteollisuusyhtiöiden maan hankinta, 1972. Teollisuuden Metsäviesti n:o 2.
- Metsätaloudellinen vuosikirja 1969, 1970. FF n:o 70. Helsinki.
- » – 1972, 1974. FF n:o 195. Helsinki.

- MIKOLA, PEITSA, 1975. Metsät yhteiskunnan palveluksessa. Metsänhoitaja n:o 6.
- PARTANEN, JUHA, 1971. Informaatipolitiikka. Moniste. Suomen Akatemia. Helsinki.
- Pohjois-Karjalan kehitysnäkymät, osa 1. 1973. Pohjois-Karjalan lääninhallitus. Joensuu.
- REUNALA, AARNE, 1971. Metsänomistuksen rakennemuutos ja sen merkitys. Esitelmä Metsämiesten täysistunnon Joensuussa 10. 9. 1971.
- » – 1972. Yksityismetsänomistuksen rakennemuutos Keski-Suomessa 1945–1970. Moniste. Helsinki.
- » – 1974. Structural change of private forest ownership in Finland. Seloste: Yksityismetsänomistuksen rakennemuutos. MTJ 82.2. Helsinki.
- » – & TIKKANEN, ILPO, 1972. Metsätalouden edistämistoiminnan kohteena Keski-Suomessa. Summary: Non-farmer forest owners and promotion of private forestry. FF n:o 134. Helsinki.
- SULKUNEN, PEKKA, 1972. Surveyanalyysistä ja teoreettisesta mielivallasta. Sosiologia 4/1972.
- UUSITALO, MATTI, 1975. Puun kasvatuksen kulut vuosina 1972 ja 1973. Moniste. Metsätutkimuslaitos. Helsinki.
- VALKONEN, TAPANI, 1971. Haastattelu- ja kyselyaineiston analyysi sosiaalitutkimuksessa. Helsinki.

Lyhenteet

- AFF = Acta Forestalia Fennica
FF = Folia Forestalia Inst. For. Fenn.
MTJ = Metsätutkimuslaitoksen julkaisuja (Commun. Inst. For. Fenn.)
SF = Silva Fennica

HAASTATELTAVAT

- AHTOLA, TAPANI, päämetsänhoitaja, Kainuun piirimetsälautakunta, Kajaani.
- AILASMÄKI, VÄINÖ, maanviljelijä, Koillis-Suomen piirimetsälautakunta, Salla.
- ALANEN, ILKKA, tutkija, Karjalan Tutkimuslaitos, Joensuu.
- ANNANPALO, HEIKKI, suunnittelupäällikkö, Lapin lääninhallitus, Rovaniemi.
- FRÄNTI, ASLAK, johtaja, Kainuun Maatalouskeskus, Kajaani.
- HUKKANEN, AIMO, metsänhoitaja, Pohjois-Karjalan Metsänhoitoyhdistysten Liitto, Joensuu.
- HÄMÄLÄINEN, ENSIO, maanviljelijä, kunnanvaltuuston puheenjohtaja, Ilomantsi.
- IKONEN, ONNI, kunnanjohtaja, Ilomantsi.
- ISTALA, OTSO, kunnanjohtaja, Salla
- JAATINEN, LAURI, piiripäällikkö, Rovaniemen Maatalouspiirin maataloustoimisto, Rovaniemi.
- KAARAKAINEN, OLLI, toiminnanjohtaja, Maataloustuottajain Kainuun Liitto, Kajaani.
- KARPPINEN, EERO, päämetsänhoitaja, Koillis-Suomen piirimetsälautakunta, Kemijärvi.
- KINNUNEN, VEIKKO, maanviljelijä, Pohjois-Karjalan Metsänhoitoyhdistysten Liitto, Polvijärvi.
- KLEMETTI, MATTI, metsänhoitaja, Koillis-Suomen piirimetsälautakunta, Kemijärvi.
- KOIVUNEN, ESKO, toiminnanjohtaja, Maataloustuottajain Lapin Liitto, Rovaniemi.
- KORPELAINEN, AULIS, apulaiskaupunginjohtaja, Lieksa.
- KURIKKA, KIRSTI, toiminnanjohtaja, Lapin maakuntaliitto, Rovaniemi.
- KYLLÖNEN, TOIVO, elinkeinoasiamies, Kainuun maakuntaliitto, Kajaani.
- KÖNGÄS, KALLE, toiminnanjohtaja, Lapin Metsänhoitoyhdistysten Liitto, Rovaniemi.
- LAURILA, PAULI, tekn.yo. Helsinki.
- MAJANEN, MARTTI, metsäteknikko, Kemijärven metsänhoitoyhdistys, Kemijärvi.
- MATILAINEN, YRJÖ, suunnittelupäällikkö, Pohjois-Karjalan lääninhallitus, Joensuu.
- MICHELSEN, PETER, aluemetsänhoitaja, Tehdaspuu Oy, Joensuu.

MIETTUNEN, MARTTI, maaherra, Lapin lääninhallit Rovaniemi.us,
MIKKONEN, ERKKI, seutukaavasuunnittelija Kainuun Seutukaavaliitto, Kajaani.
MUSTAKALLIO, OLAVI, piiripäällikkö, Kajaanin Maatalouspiirin maataloustoimisto, Kajaani
MÄKELÄ, REINO, maanviljelijä, Koillis-Suomen piirimetsälautakunnan varapuheenjohtaja,
Kuusamo.
MÄÄTTÄNEN, ONNI, maanviljelijä, Maataloustuottajain Pohjois-Karjalan Liiton puheenjohtaja,
Joensuu.
NOUSIAINEN, SULO, suunnittelusihteeri, Oulun lääninhallitus, Oulu.
NYGÅRD, MAURI, seutukaavasuunnittelija Kainuun Seutukaavaliitto, Kajaani.
PEKKANEN, PENTTI, metsänhoitaja, Metsähallinnon Pohjanmaan piirikuntakonttori, Oulu.
PIEPPONEN, PENTTI, päämetsänhoitaja, Pohjois-Karjalan piirimetsälautakunta, Joensuu.
PIIRAINEN, VEIKKO, maanviljelijä, Kuhmon metsänhoitoyhdistyksen puheenjohtaja, Kuhmo.
PITKÄNEN, TAUNO, metsänhoitaja, Kemi Oy, Rovaniemi.
POHJOLA, ANTTI, lääninmaanmittausinsinööri, Oulun läänin maanmittauskonttori, Oulu.
PUHAKKA SULO, metsäteknikko, Ilomantsin metsänhoitoyhdistys, Ilomantsi.
PUOLANNE, VEIKKO, johtaja, Pohjois-Karjalan Maatalouskeskus, Joensuu.
RAUTIAINEN, TAUNO, knunanjohtaja, Kuhmo.
REMES, RAIMO, metsänhoitaja, Metsähallinnon Perä-Pohjolan piirikuntakonttori, Rovaniemi.
RYHTÄ, NILO, maaherra, Oulun lääninhallitus, Oulu.
SUHONEN, ERKKI, toiminnanjohtaja, Maataloustuottajain Pohjois-Karjalan Liitto, Joensuu.
TIMONEN, ESA, maaherra, Pohjois-Karjalan lääninhallitus, Joensuu.
TURUNEN, KAARLO, metsänhoitaja, Metsähallinnon Etelä-Suomen piirikuntakonttori, Kuopio.
VAARA, LAURI, päämetsänhoitaja, Kemijärven metsänparannuspiiri, Kemijärvi.
VAINIO, SIMO, aluemetsänhoitaja, Enso-Gutzeit Osakeyhtiö, Joensuu.

SUMMARY:

FOREST OWNERSHIP CHANGES AND REGIONAL POLICY IN FINLAND

Questions of regional policy have become prominent in Finland in recent years. Regional policy's main difficulty has been that efficient means to regulate regional development have not been found because the mechanism of the regional differentiation process has not been understood. Changes in forest ownership structure might be one factor in the regional differentiation process. This study sought to establish whether a connection between forest ownership changes and regional differentiation exists.

The study was made using »soft» research techniques. Interviews, through the medium of free discussions, were made with some fifty persons in Pohjois-Karjala, Kainuu and Lappi, which are typical development areas in Finland. The interviewees represented administrative and planning bodies of provinces, regional planning, municipal administration, forest industries, private forest owners, forestry administration, agricultural administration, promotional organizations of forestry and agriculture, farmers, and researchers.

Changes in forest ownership occur either with free market purchases or with arrangements of heritage among the relatives. In 1969—1972, when free market purchases of forest holdings (and farms) were at their highest, the State and forest industry companies bought in the whole country about 200 000 hectares of forest land. During the same period the area of forest land owned by private non-farmer forest owners increased by about 400 000—500 000 hectares, of which some 100 000 hectares were free market purchases. Thus the area of forest land of farmers decreased by some 600 000—700 000 hectares.

Forest ownership changes from farmers to non-farmers, to the State and forest industry companies reduce the livelihood of rural developing regions in three ways. Money incomes with their multiplier effects decrease when incomes of timber-selling begin to flow outside the region. Possibilities for the rationalization of farming decrease, especially as a number of forest holdings bought by private persons could well have been used for rationalization purposes. The population's confidence in the future diminishes when land owned by their ancestors changes to the ownership of outsiders and persons living far from the region.

By the method of this study it was not possible to determine how strongly these factors affect regional development.

SILVA FENNICA

VOL. 9, 1975

JULKAISIJA:

SUOMEN METSÄTIETEELLINEN SEURA

PUBLISHED BY

THE SOCIETY OF FORESTRY IN FINLAND

HELSINKI 1975

SISÄLLYS — CONTENTS

- 9,1: 1— 14 KELLOMÄKI, SEppo
Havaintoja metsän aluskasvillisuuden biomassan ja peittävyuden välisestä suhteesta. Summary: Studies concerning the relationship between biomass and coverage in ground vegetation in a forest stand
- 15— 48 JÄRVELÄINEN, VELI-PEKKA
Metsäammattimiesten ja luottamushenkilöiden mielipiteet julkisesta metsähallinnosta ja sen kehittämistä. Summary: Forestry experts' and forestry representatives' opinions about official forestry administration and its development in Finland
- 49— 73 PIHA, ANTERO
Metsänhoitoyhdistyslain syntyvaiheet. Summary: On the creation of the act on forest owners' associations passed in 1950
- 74— 87 ROITTO, YRJÖ
Raakapuukuljetusten optimointi. Summary: Optimization of roundwood transport
- 9,2: 89—100 LUUKKANEN, OLAVI
Thaimaalaisten metsänhoitajien yliopistokoulutus Suomessa. Summary: Training of Thai forestry graduates in Finland
- 101—115 MIKOLA, PEITSA
Turvetuotannosta vapautuvan maan metsittäminen. Summary: Afforestation of bogs after industrial exploitation of peat
- 116—129 MAKKONEN, OLLI
Metsien »moninaiskäytöstä» vanhalla ajalla. Summary: On the »multiple use» of forests in ancient times
- 130—169 HEIRAMO, TUOMAS
Metsätieteellisten tutkimusjulkaisujen lukijatutkimus. Summary: Readership study concerning scientific forestry publications
- 170—180 KILKKI, PEKKA, PÖKÄLÄ, RAIMO & SIITONEN, MARKKU
Metsätalousyksikön puuntuotannon suunnittelu lineaarista ohjelmointia käyttäen. Summary: Linear programming in the planning of timber production in a forestry unit
- 9,3: 181—211 HANNELIUS, SIMO
Ojitusalueiden kulkukelpoisuudesta puunkorjuussa. Summary: On the trafficability of drained peatlands in harvesting
- 212—232 KÄRKKÄINEN, MATTI
Koivu- ja haapatukkien poikkipinta-alan mittaaminen. Summary: Measurement of the cross-sectional area of birch and aspen logs
- 233—240 MAKKONEN, OLLI
Puiden lyhytkiertoviljelyn varhaishistoriaa. Summary: Early history of short-rotation forestry
- 241—249 KAPUSTINSKAITÉ, TEKLÉ
Puuston kasvu ja tuhkapitoisuus ojitetuilla soilla. Summary: Ash content of peatland soils and stand growth in connection with draining
- 9,4: 251—258 KÄRKKÄINEN, MATTI
Pohjoissuomalaisten mäntytukkien soikeus. Summary: Ovalness of pine logs in Northern Finland.
- 259—283 REUNALA, AARNE
Metsänomistuksen muutokset ja aluspolitiikka. Summary: Forest ownership changes and regional development in Finland.
- 284—302 KÄRKKÄINEN, MATTI
Kantojen käytön kehittyminen Suomessa. Summary: Development of stump utilization in Finland.
- 303—311 HAKKILA, PENTTI
Metsätyötieteen asema ja tulevaisuuden näkymät Metsäntutkimuslaitoksessa. Summary: The status and future prospects of forest work science at the Finnish Forest Research Institute